

OTAM, Ankara Üniversitesi Osmanlı Araştırma ve Uygulama Merkezi
Dergisi, sayı 2, Ankara Ocak 1991, 342 sayfa.

Eserde, Ondört makale, iki belge yayını ve iki kitap tanıtımı bulunmaktadır.

Dergide makaleler yazar soyadı alfabetiğine uygun şekilde yer almaktadır. Yine, dergide bazı makaleler yabancı dilde (İngilizce) kaleme alınmıştır. Derginin arkasında ise, dergini içindkiler listesi İngilizce olarak da verilmiştir.

Dergideki makaleler, adından da anlaşılabilirliği gibi, Osmanlılardaki siyasi olaylar, onların milletler arası münasebetleri, bilimsel faaliyetleri, bu geniş zaman kesitinde sosyal hayattaki gösterdiği değişimler vb. konuları ele alıp, incelemektedir.

Dergideki ilk makale Seçil Akgün tarafından kaleme alınmış olup, Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimatın doğuşu ile ilgilidir (İngilizce) (s. 1-14); Gülhane Hatt-ı Hümayunu ve Tanzimatın belli başlı sebepleri tartışılmıştır.

Dergideki ikinci makale Halil Cin'in Magrib ülkelerinde İslam ve Türk idari ve hukuki etkileri ele alınıp, incelenmiştir. (s. 15-38). Yazar konuyu idari ve hukuki olarak iki ana esasta ele almıştır ve bu görüşlerini bazı Başbakanlık belgeleriyle de desteklemiştir.

Derginin üçüncü makalesi, Musa Çadircı'nın Namık Kemal'in sosyal ve ekonomik görüşleriyle ilgili ilginç bir makalesidir (s. 39-52). Makalede, bu meşhur şairimizin sosyal yapılaşmada ve ekonomik kurumlaşma bakımından ileri sürdüğü görüşleri üzerinde kısaca durulmaktadır.

Dördüncü makale, Melek Delilbaş'ın, Osmanlı Vergi Kayıtlarına dayanarak onaltıncı yüzyıl Preveze'sinin İngilizce bir değerlendirmesidir. (s. 53-62).

Ferit Duka, onbeşinci yüzyıllar onsekizinci yüzyıllar arasındaki Arnavut nüfusun islamlaşması süreci konusunda belirlediği bulgularını vermektedir (s. 63-72).

Bu makaleyi Yavuz Ercan'ın uzunca bir makalesi izlemektedir. (s. 73-126). Bu makale iki kısımdan meydana gelmektedir. Bunlardan ilki, 1806 tarihinde III. Selim zamanında Napoleon Bonapart'a elçi olarak gönderilen Seyyid Mehmed Emin'in Sefaretnamesi hakkında bir değerlendirme ve ikinci kısım ise, söz konusu sefaretnamenin metnidir.

Bu makaleyi izleyen makalede ise, Esin Kâhya ondukuzuncu yüzyılda Osmanlılardaki fizyoloji çalışmaları ve deneysel fizyolojinin kuruluşu hakkında bilgi vermektedir. (s. 127-140).

Uygur Kocabaş ise, ilk vilayet gazetesi olan Tuna Vilayet Gazetesi'ni tanıtmaktadır (141-150).

Bunu izleyen makale, ekonomi tarihi ile ilgili olan Yılmaz Kurt'un Sis Sancağı'nın ekonomik yapısının değerlendirmesidir. Yukarıda hemen bütün makalelerde olduğu gibi burada da yazar kaynak metinlere (tahrir defterleri) dayanmaktadır (s. 151-201).

İsrafil Kurtcephe, diğer makaleler de görüldüğü üzere, belgelere dayanarak, yüzyılımızın başlarında ancak günümüzde hala bazı yönleriyle problem olmayı sürdüren, yani güncelliğini bir ölçüde devam ettiren Rodos ve Oniki Adanın İtalyanlarca işgalini tartışmaktadır (s. 201-216).

İspanyol bilim adamı, Victor Morales Lezcano, ilginç bir konuya değinmekte ve İspanya ve Türkiye arasındaki siyasi yaklaşma konusunu özlü bir şekilde ele alıp, açıklamaktadır (s. 217-230).

Bilindiği gibi, tarih araştırmalarında, seyahatnameler yazıldıkları devrin yapısını aksettirmesi açısından önemli belgelerdir. Ertuğrul Önalp tarafından kaleme alınmış olan bu kısa makalede ise, onaltıncı yüzyıla kadar olan dönemde (XII-XV) İspanyol gezginlerinin Türkiye ve bazı İslâm ülkeleri hakkında bilgi verilmektedir (231-238).

Yine aynı devri ele almış olan Mehmed Ali Ünal ise, Çemişgezek ülkesi diye de adlandırılan Mazgird, Pertek ve Sağman sancak beylikleri ile Pir Hüseyin oğullarının siyasi idarelerini inceleyerek, bu yerlerin Osmanlılara geçene kadar ki siyasi yapısının bir değerlendirmesini yapmıştır (s. 239-266).

Dergideki son makale, Nesimi Yazıcı tarafından kaleme alınmış olup, Vekâye-i Mısırye adlı Arapça-Türkçe basılmış ilk gazetesi hakkında bilgi vermektedir (s. 267-278).

Derginin bundan sonraki iki yazısı, belgeler başlığı altında verilmiş olup, bunlardan ilk Muzaffer Arıkan'ın sunduğu Türk Deniz Tarihi ile ilgili Salazar Kütüphanesinde bulunan on belgenin metnidir (s. 279-301).

Yücel Özkaya ise Başbakanlık Arşivinde, Cevdet Dahiliye 430 numarada bulunan ve onsekizinci yüzyılda Rumelindeki sosyal hayata ışık tutan bir belgenin transkripsiyonu vermektedir (s. 303-334).

Derginin son kısmı kitap tanıtımlara ayrılmış olup, burada M. Mehdi İlhan tarafından Wolf Dieter Hutteroth'un Palestine and Transjordan in the Sixteen Century adlı eseri ve Ligor Mile tarafından Kopi Koçi'nin Mustafa Kemal Atatürk adlı eseri tanıtılmaktadır.

Sonuç olarak değerlendirirsek, ikinci sayısı çıkan bu dergide, genellikle makaleler kaynak metinlere dayanılarak kaleme alınmıştır. Bazen yazarlar, dayandıkları kaynak metinlerden kısımlar aktarmışlar ya da metnin bütününe vermeyi tercih etmişlerdir. Bunlara ilave olarak, bazı makaleler, yukarıda da belirtildiği sadece kaynak metin yayınından ibarettir.

Günümüzde tarih çalışmalarının sadece siyasi olayların değerlendirilmesiyle anlaşılmayacağı, ancak siyasi olayları hazırlayan içtimai, iktisadi ve kültürel etkenlerin de bu olayların şekillenmesinde ne kadar önemli olduğu göz önünde bulundurulursa, birinci planda kaynak metin çalışmalarına önem veren bu yayının gerekliliği daha belirginleşmektedir.

PROF. DR. ESİN KÂHYA